Toen en nu

100 jaar De Veer Theaters en MetaCorp (2): een licht ontvlambare business

Shon Eddy de Veer begon 100 jaar geleden met het vertonen van films in het tijdperk van de 'silent movies'. De eerste 'bioscoop' was in de achtertuin van wat nu het Stadhuis annex Censo is. Vandaar werd verhuisd naar een houten overdekt gebouw aan de Steenweg in Oranjestad. Ondertussen had Shon Eddy ook contracten weten af te sluiten met de nieuw gevestigde Lago raffinaderij, waarvoor de firma 'E. de Veer Company' opslagtanks ging bouwen en de 'Transport Company' materialen en levensmiddelen ging vervoeren. Het zou in de loop van de eeuw uitgroeien tot MetaCorp Aruba. De bioscopen zijn echter de rode draad blijven vormen in die afgelopen 100 jaar. 'E. de Veer Chain Theaters' omvatte op zijn hoogtepunt wel tien bioscopen.

door **Evert Bongers**

Het Gloria Theater aan de Steenweg was de eerste overdekte bioscoop op het eiland die in 1930 werd gebouwd. Het werd aanvankelijk van hout gemaakt, het dak stond op palen met een open ruimte eronder voor de ventilatie. Voor de toeschouwers waren er twee gedeeltes: de goedkope zitplaatsen, op een soort tribunebanken, en de iets luxere sectie, met beklede stoelen, van elkaar gescheiden door een laag gordijn. De jeugd die films kwam kijken wilde nog wel eens stiekem in het donker naar de luxere afdeling sluipen. De toegang bedroeg een dubbeltje...

Toen er nog geen 'talkies' (films met geluid) werden gedraaid, werd een caha-di-orgel ingezet om de stilte op te vullen. Voor het filmscherm was er ook een podium, waarop muziek- of toneelgroepen konden optreden. In de decennia voordat het Cultureel Centrum (Cas di Cultura) open ging (in 1958), was daar grote behoefte aan. Zowel lokale als internationale artiesten hebben daar opgetreden. De grootste beroemdheid die dat deed was wel Carlos Gardel, de Argentijnse tangolegende, die in 1935 met het vliegtuig de 'Snip' uit Curaçao naar Aruba kwam om in Gloria op te treden. Het uitzinnige publiek nam hem na afloop op de schouders en droeg hem rond door de straten van de stad. Hij zette daarna zijn tournee voort in Colombia, waar hij kort daarna in Medellin bij een vliegtuigongeluk om het leven kwam, een ongekend tragische gebeurtenis voor heel Latijns-Amerika.

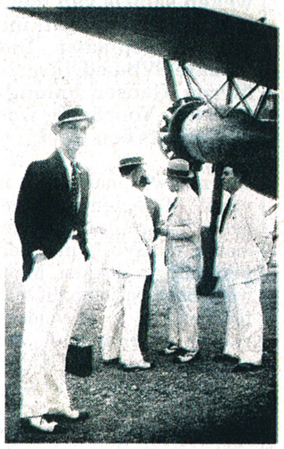
Shon Gerard de Veer bij vertrek van Carlos Gardel met de 'Snip', 1935.

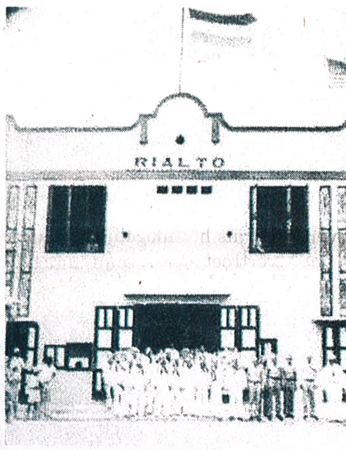
Rialto Theater, 1943.

De combinatie van een houten gebouw met celluloid films, een uiterst ontvlambaar materiaal, bleek enkele malen lelijk uit de hand te lopen. In 1931 ging het helemaal fout toen de film in de projector bleef steken en vlam vatte door de hitte van de projectielamp. Daarbij aanwezig was Gerard, de dertienjarige zoon van Shon Eddy, die het personeel van de projectiekamer een handje kwam helpen. In paniek probeerde hij de film uit de projector te trekken, in plaats van de lamp te doven en de projector stop te zetten. De brandende film viel op de houten vloer en zette de hele filmrol in lichterlaaie. Zo brandde het hele Teatro Gloria tot op de grond toe af. De 300 toeschouwers en de personeelsleden kwamen er ongedeerd van af, zo ook de jonge Gerard. Shon Eddy begon direct met de herbouw, maar in 1935 ging het nogmaals mis. Wijs geworden door deze tweevoudige rampspoed, besloot Shon Eddy te investeren in de herbouw van een stenen gebouw.

In de loop van de jaren dertig kwamen ook de 'talkies' op Aruba en de eerste film met geluid was 'All is quiet on the Western Front'. Het succes van Shon Eddy's bioscoop bracht een andere zakenman, Arturo Arends, ertoe ook een bioscoop te bouwen, ook aan de Steenweg, en die heette Rialto. Maar Shon Eddy kwam met een speciale aanbieding genaamd 'enganche' (twee halen, één betalen) en bewees de bioscoopmarkt te domineren. Arends verkocht zijn gebouw aan De Veer, die daardoor nog een bioscoop erbij kreeg. Dat was geen luxe, want in 1948 vloog Teatro Gloria voor de derde maal in brand, samen met een heel blok winkelpanden aan de Nassaustraat. Omdat eigen blusmateriaal, zowel van de bioscoop als van de brandweer, de vuurzee niet aankon, werd telefonisch assistentie gevraagd van de brandweer van de Lago en Eagle raffinaderijen. Het verhaal gaat dat de brandweerwagen van de Lago die te hulp was geschoten, door de politie werd aangehouden omdat de wagen geen Arubaanse nummerplaat had. Dat was het geval bij alle Lago-voertuigen die normaal niet buiten het raffinaderijterrein kwamen. Teatro Gloria brandde opnieuw tot de grond af en er werd toen verder van herbouw afgezien. Want er was het Rialto Theater en er was inmiddels nog een bioscoop in Oranjestad geopend: het De Veer Theater, annex aan het Flamingo Room restaurant. Daarover later meer.

Brand in Teatro Gloria, 1948.

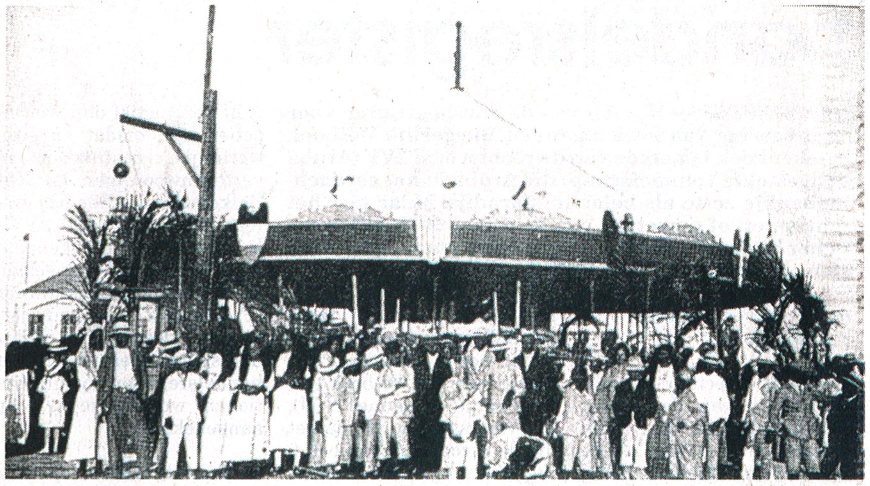
Cabayito, 1924.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog was de behoefte van de Arubaanse gemeenschap aan vertier en entertainment groot. Maar om bij donker niet als schietschijf voor Duitse onderzeeboten te dienen, moest er verduisterd worden. Gordijnen voor de ramen moesten 's avonds dicht, maar bars, restaurants en bioscopen konden open blijven doordat er grote houten schotten voor de open, verlichte deuren werden geplaatst die het licht van binnen afschermden en zo kon de toegang open blijven. Toen de oorlog afgelopen was, wilde Shon Eddy een feestje organiseren voor de bevolking en liet in november 1945 een kermis uit de Verenigde Staten naar Aruba komen. Daarvoor huurde hij een maand voor 10 gulden per dag een groot terrein in San Nicolas. Deze 'Coney Island' draaide om een grote draaimolen, bekend onder de naam 'Caballito' maar er was ook een reuzenrad , een Rad van Fortuin en men kon op een 'Kop van Jut' slaan, gokken op paardenrennen, Hollandse haring, oliebollen en poffertjes eten en natuurlijk de dansvloer op! Heel Aruba liep er voor uit. De helft van de opbrengst kwam ten goede van het 'Aruba Hulpfonds voor Nederland', dat geld inzamelde voor het uit de oorlog herrijzend moederland. Wegens groot succes werd de kermis later herhaald, in 1950 in Oranjestad (onder de naam Luna Park) en in 1955 in Savaneta.

– – wordt vervolgd – –

Coney Island, 1950.

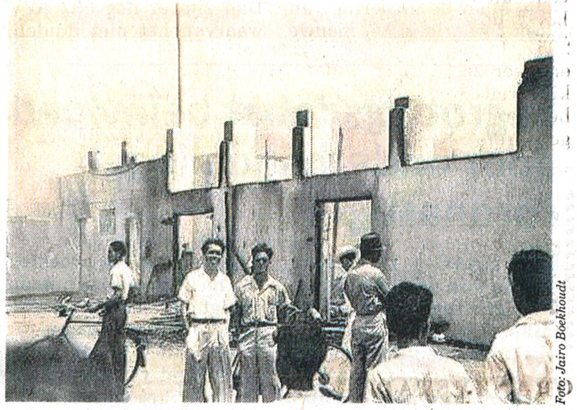
Foto: Jairo Boekhoudt
Teatro Gloria afgebrand.